

هدف بعثت برپایی حکومت الهی است / زمینه اجتماعی بعثت انبیاء

آیت الله جوادی آملی معتقد است رفع اختلاف و اصلاح جامعه با تعلیم و ارشاد و موعظه صرف محقق نمی‌شود، بلکه انبیا تنها در پرتو ایجاد حکومت می‌توانند به این هدف عالی برسند.

آیت الله جوادی آملی معتقد است رفع اختلاف و اصلاح جامعه با تعلیم و ارشاد و موعظه صرف محقق نمی‌شود؛ بلکه انبیا تنها در پرتو ایجاد حکومت می‌توانند به این هدف عالی برسند. خبرگزاری مهر، گروه دین و اندیشه: هدف بعثت انبیاء، همان عبادت مخلصانه خداست که سعادت جاودانه انسان، در آن است و همین عبادت مخلصانه است که بشر را جانشین خدا می‌کند و همه هستی را خاضع و فرمانبردار انسان می‌سازد و دو هدف مقدماتی برای بعثت انبیا، یکی اقامه عدل و دیگری برپایی حکومت الهی است که با تحقق این دو هدف مقدماتی، عبادت مخلصانه حق که هدف اصلی بعثت انبیاست محقق می‌شود. آیت الله جوادی آملی در مورد هدف از بعثت می‌گوید: «معجزه انبیاء این نبود که شجر و حجر را گویا کنند! معجزه ی انبیاء این بود که ما را تغییر بدهند، ما را اصلاح کنند، ما را معالجه کنند؛ یعنی آن شنوایی درونی را به ما بدهند، آن گوش بسته را باز کنند، چشم بسته را باز کنند، آن گاه از ما سؤال کنند: «چه می‌بینید؟» می‌گوییم: «کآنی أنظرُ إلی عرش الرحمن بارزاً.» از ما سؤال می‌کنند: «چه می‌شنوی؟» می‌گویند: «ما می‌شنویم فرشته‌ها تسبیح می‌کنند، سنگ‌ها تسبیح می‌کنند، درخت‌ها تسبیح می‌کنند.» می‌آدمه می‌دهد: «شما هر چه مبعث را خوب بررسی کنید، نبوت را خوب بررسی کنید، امامت را خوب تشریح کنید، می‌بینید هدف همه ی آن‌ها این است؛ این بیان روشن علی بن ابی طالب است؛ فرمود: «مردم! ما هرگز شما را به امری وادار نکردیم، مگر این که قبل از شما آن امر را عمل کردیم. شما را از هیچ چیزی باز نداشتیم، مگر این که قبلاً دست خودمان را از او کشیدیم.» اگر این است، پس معلوم می‌شود خدا دارد حکومت می‌کند، دین خدا دارد حکومت می‌کند؛ یعنی فقه دارد حکومت می‌کند و عدالت دارد حکومت می‌کند. آیت‌الله جوادی آملی اگر چه اهداف بعثت انبیا را همان که در آیات قرآن کریم ذکر شده است، یعنی تزکیه از شرک و تعلیم بکتاپرستی و احکام دینی معرفی می‌کند؛ اما دسترسی به قدرت را یکی از لوازم اجرای احکام الهی می‌داند و معتقد است اساساً هدف پیامبران تنها در جامعه‌ای در شکل کامل خود به نتیجه می‌رسد؛ رسد که حکومت در دست والیان الهی باشد. اهداف بعثت انبیا یکی از مباحث تأمل برانگیز برای متفکران جهان اسلام است. به راستی خداوند چرا پیامبرانش را مبعوث کرد؟ اهداف بعثت انبیا یکی از مباحث تأمل برانگیز برای متفکران جهان اسلام است. به راستی خداوند چرا پیامبرانش را مبعوث کرد؟ پاسخ به این سوال می‌تواند تبعات کلانی را در نظام یک اندیشه رقم بزند. خصوصاً اگر بخواهیم نتیجه این بحث را در اندیشه سیاسی تعمیم بدهیم. آیا پیامبران مبعوث شدند تا حکومت را در دست بگیرند و از این رهگذر انسان را به سعادت برسانند؟ یا اساساً حکومت حقی است که به خود مردم عطا شده و پیامبران را با آن کاری نیست، مگر آنکه خود مردم بخواهند؟ آیت‌الله جوادی آملی در تعیین هدف بعثت انبیا مشیعی عقلی و در عین حال متکی بر نقل آیات و روایات دارد. از نگاه آیت‌الله جوادی آملی، الله جوادی بودن بعثت انبیا از جانب خداوند، خود دلیلی بر لزوم وجود هدف غایی از انجام این کار اختیاری است به این بیان که: «به یقین برانگیختن انبیا و ارسال سفیران از جمله شؤون الهی و افعال اختیاری خداوند سبحان است و تردیدی نیست که هر فعل اختیاری، دارای هدفی است و بعثت انبیا نیز از این قانون عام مستثنی نبوده دارای هدف و مقصد است.» وی البته زمینه اجتماعی بعثت را نیز تبیین نموده و بروز اختلافات در بین مردم را زمینه بعثت انبیا می‌داند و می‌گوید: «زندگی بسیط و بی‌آلایش آنان همراه با اندیشه ابتدایی، زمینه وحدت و اتحاد آنان را فراهم می‌کرد ولی به تدریج بر اثر پیشرفت علم و اندیشه و صنعت و گسترش روابط اجتماعی، اختلاف علمی و عملی در آنان راه پیدا کرد و زمینه بعثت پیامبران اولوالعزم و نزول کتاب حاوی حقوق و تدوین قانون فراهم شد.» برای حل این مشکلات، عقل انسان اگر چه موهبتی از جانب خداوند است که انسان را از دیگر موجودات متمایز می‌کند اما عقل به تنهایی کفایت نمی‌کند. چرا که «اگر عقل برای هدایت انسان کافی بود، عدم بعثت پیامبران سبب نمی‌شد تا مردم بر خدای سبحان حجت داشته باشند، در حالی که گرفتن چنین حجتی از مردم یکی از علل بعثت انبیا و نزول وحی بر آنان است.» آیت‌الله جوادی آملی در جای دیگر این سخن را تکمیل نموده و می‌گوید: «هدف بعثت انبیا (ع) با استمداد از تعلیم کتاب و حکمت، از یک سو و تزکیه از سوی دیگر، آثاره و شکوفا کردن همین دو دافینه عقلی (عقل نظری و عملی) است.» از همین رو وی در یک نگاه کلی، هدف بعثت را هدایت مردم به سوی سعادت می‌داند و می‌گوید: «هدف از بعثت انبیا و انزال کتاب از جانب خداوند و بیان عقاید و احکام و معارف و رساندن آنها به مردم است تا آنان به سوی کمال و سعادت هدایت شوند. برای تحقق این هدف، باید انبیا وحی الهی را بی‌کم و زیاد بفهمند و بدون

افزایش و کاهش آن را حفظ کنند و بی‌غلت و غلط آن را تبلیغ کرده و به مردم برسانند، و گرنه بعثت انبیا لغو و بیهوده خواهد بود؛

به عبارت دقیق‌تر اما، وی هدف بعثت را تزکیه و تهذیب نفوس مردم از شرک و سپس آموزش احکام الهی می‌داند و می‌گوید: «هدف مهم از بعثت پیامبران (ع) تزکیه و تهذیب نفوس مردم است و این مردم مهم نیازمند تعلیم است، زیرا آموزش فکری مقدمه پرورش روحی است. به لحاظ همین تقدم طبعی مقدمه بر ذی‌المقدمه در آیه «وَرَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ» .... پیامبر ابتدا مردم را از رجس اوئان و آلودگی شرک و رجز بت پرستی تطهیر می‌کند و سپس به تدریج احکام و معارف دین را به آنان می‌آموزد. شأن پیامبر، تعلیم و تزکیه است. تا انسان‌ها را از نقص جهل علمی و آلودگی‌های جهالت علمی رهانیده به وادی نور معرفت و کمال طهارت و پارسایی و رستگاری هدایت کند؛

از منظر آیت‌الله جوادی، رسیدن به هدف تزکیه و هدایت مردم، اگر نیاز به قدرت داشته باشد، پیامبران ابایی از آن ندارند چرا که طبیعت مردم با طغیان و استثمار گره خورده است باید توجه داشت که از منظر آیت‌الله جوادی، رسیدن به هدف تزکیه و هدایت مردم، اگر نیاز به قدرت داشته باشد، پیامبران ابایی از آن ندارند چرا که طبیعت مردم با طغیان و استثمار گره خورده است. در حقیقت «رفع اختلاف و اصلاح جامعه با تعلیم و ارشاد و موعظه صرف محقق نمی‌شود، بلکه انبیا تنها در پرتو ایجاد حکومت می‌توانند به این هدف عالی برسند؛

آیت‌الله جوادی آملی در جای دیگر تأکید دارد که هدف غایی فرستادن پیامبران بدون تشکیل حکومت به نتیجه نمی‌رسد چرا که «اگر اسلام، راه را به انسان نشان می‌دهد و در کنارش از او مسؤولیت می‌طلبد و اگر اسلام آمده است تا جلوی همه مکتب‌های باطل را بگیرد و تجاوز و طغیان طواغیت را در هم کوبد، چنین انگیزه‌ای، بدون حکومت و چنین هدفی بدون سیاست، هرگز ممکن نیست. خدای سبحان درباره اسلام و رسول اکرم (ص) می‌فرماید: «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكُوِّرَةَ الْمُشْرِكُونَ» خدای تعالی رسولش را با هدایت و دین حق اعزام نمود تا مردم را در همه ابعاد زندگی هدایت کند و بساط هر طاغوتی را برچیند و دینش را بر تمام مرام‌ها و حکومت‌ها و نظام‌ها پیروز گرداند. اسلام از آن جهت که دینی الهی است و از آن جهت که کامل و خاتم همه مکتب‌هاست، برای اجرای احکامش و برای ایجاد قسط و عدل در جامعه، حکومت و دولت می‌خواهد؛

آیت‌الله جوادی آملی نداشتن برنامه جامع اسلام برای زمان‌های آینده را یک ضعف جدی دانسته و این سؤال را مطرح می‌کند که آیا «توان پذیرفت که اسلام برای آن صدها سال پس از غیبت امام تا کنون و این سال‌ها یا سده‌ها یا هزاره‌هایی که تا ظهور آن یگانه دوران در پیش است، برنامه‌ای برای اجرای احکام خویش نداشته باشد؟! آیا دین در پی عدم حضور امام معصوم، تعطیل و عقاید آن، پنهان و احکام و حدود آن، درون کتابخانه‌ها بر جا مانده و مرزهای عزت اسلامی و حیثیت اعتقادی، تاریخی، جغرافیایی و فرهنگی مسلمانان، بدون مرزبان و این قافله بزرگ با آن همه گنجینه‌های ارزشمند، بی‌ساریان رها شده است؟»

از این منظر آیت‌الله جوادی حکومت اسلامی را یک امر لازم در همه زمان‌ها بر می‌شمارد و معتقد است «ضرورت حکومت اسلامی، ضرورت تعیین حاکم اسلامی را به همراه دارد؛ زیرا برای اجرای احکام و دستورات اسلام، صرف وجود قانون الهی و حکومت اسلامی کافی نیست و نیاز به مجریانی است که این قوانین را به‌طور دقیق اجرا کنند که این مجریان باید از سوی خداوند برگزیده شوند؛ زیرا بر اساس بینش توحیدی، تنها کسی که بالاصالة حق ولایت و سرپرستی انسان و جامعه بشری را دارد، خالق انسان و جهان است و از میان انسان‌ها، آن کسی می‌تواند جانشین خداوند باشد و از سوی او بر مردم حکومت کند که خداوند به او اذن داده باشد و برای آنکه وحی خداوند بر جامعه بشری حکومت کند، خداوند این اذن را به کسی سپرده است که در مقام علم و عمل، عصمت داشته باشد؛

هدف بعثت انبیا که خود به نوعی مقدمه اهداف دیگر مثل اقامه عدل و نهایتاً اخلاص در عبادت خدای متعال است، برپایی حکومت الهی است. در این حکومت، خواسته‌ها و مصالح فردی یا گروهی، حکومت نمی‌کند؛ آنچه حکومت می‌کند، امر و نهی الهی و دستورها و قوانین خداست

لذا هدف بعثت انبیا که خود به نوعی مقدمه اهداف دیگر مثل اقامه عدل و نهایتاً اخلاص در عبادت خدای متعال است، برپایی حکومت الهی است. در این حکومت، خواسته‌ها و مصالح فردی یا گروهی، حکومت نمی‌کند؛ آنچه حکومت می‌کند، امر و نهی الهی و دستورها و قوانین خداست.

خدای متعال در قرآن کریم بارها به بیان این هدف پیامبران که اقامه حکومت الهی است، پرداخته است. از جمله در سوره شعراء آیات ۱۰۸، ۱۱۰، ۱۲۶، ۱۳۱، ۱۴۴، ۱۵۰، ۱۶۳ و ۱۷۹، پیام انبیا را در این جمله خلاصه می‌کند: «فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا». یعنی: «پرہیزگاری خدا را پیشه کنید و از من اطاعت کنید.»

در این آیات، انبیا الهی، بشر را به پذیرش رهبری خود فراخوانده‌اند و آنان را به برپایی حکومتی که رهبری‌اش را انبیا بر عهده دارند، دعوت کرده‌اند. در همین سوره، در آیات ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۳، پیام صالح، یکی از پیامبران بزرگ الهی، به قومش چنین بیان شده است: «فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا * وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ * الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ». «تقوای خدا را پیشه کنید و از من اطاعت کنید و از تجاورکاران و مسرفانی که در فساد بر پا می‌کنند و زمین را آباد و اصلاح نمی‌کنند، اطاعت نکنید.»

در این آیات، صالح - پیامبر بزرگ خدا - خود را به عنوان رهبر شایسته اطاعت، معرفی و مردم را به شورش و تمرد از اطاعت رهبران ستمگر و ستم‌رلم‌& پیشه دعوت می‌کند و آنان را به فرمانبرداری از حکومت خویش، به جای حکومت رهبران ستم‌رلم‌& پیشه، فرا می‌خواند.

این هدف در سوره نساء آیه ۶۴، هدف همه پیامبران در طول تاریخ اعلام شده است. خدای متعال می‌فرماید: (وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ). هیچ رسولی نفرستادیم مگر به این منظور که به اذن خدا اطاعت شود. و برای تحقق همین هدف است که خدای متعال درباره رسول خدا و امامان پس از او می‌فرماید: (أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ) (نساء: ۵۹). ای کسانی که ایمان آورید، از خدا اطاعت کنید، و از رسول خدا و اولی الامر خود اطاعت کنید. این دو آیه، تأکیدی بر تداوم همیشگی این هدف پیامبران، یعنی برپایی حکومت الهی در طول تاریخ گذشته و آینده بشر است.